

ՄԱՏԹԷՈՍ ՎԱՐԴԱՊԵՏ ԶՈՒՂԱՅԵՑԻ

ՔԱՐՈՉ «ԵԹԵ ԿՈՅՐ ԸԼԼԱՅԻՔ՝
ՍԵՂՔ ՊԻՏԻ ՉՈՒՆԵՆԱՅԻՔ»¹ ԽՕՍՔԻՆ ՍԱՍԻՆ

Հարցական է, թե միտքին կուրութիւնը պատճառ է մեղքերը փոքրացնելուն: Երեւի թէ ո՛չ:

Նախ՝ պատճառ է, որովհետեւ ով որ մեղքը կը կրկնէ, չի փոքրացներ [զայն], իսկ միտքին կուրութիւնը կը կրկնէ մեղքը, քանի որ կուրութիւնը ինքնըստինքեան մեղք է, իսկ մեղքը, որ կուրութեամբ կը գործէ, ա՛յդ եւս մեղք է, ապա ուրեմն՝ կրկին մեղք է անգիտութիւնը, հետեւաբար՝ չի փոքրացներ մեղքերը:

Երկրորդ, պատճառ է այն բանին համար, քանի որ պատիժը կրկին է, մեղքերը չի փոքրացներ, այլ՝ կը ծանրացնէ: Իսկ միտքի կուրութեան համար՝ պատիժը կը կրկնապատկուի, ինչպէս Արիստոտէլը կ'ըսէ, թէ արբեցողները արժանի են կրկնապատիկ պատիժի, ապա ուրեմն՝ միտքի կուրութիւնը չի փոքրացներ մեղքերը:

Սակայն հակառակ է Քրիստոսի խօսքին, որովհետեւ կ'ըսէ թէ՝ «Եթէ կոյր ըլլայի՞ մեղք պիտի չունենայի՞»²: Տարակուսանքը լուծելու համար երեք բան պէտք է:

Նախ՝ թէ ի՞նչ է միտքի կուրութիւնը:

Երկրորդ՝ թէ ինչպիսի՞ մեղքերը կը փոքրացնէ:

Երրորդ՝ թէ ինչպէ՞ս կը փոքրացնէ:

Առաջինին համար գիտելի է, թէ կուրութիւնը միայն տեսանելիներուն բացասութիւնը չէ, որովհետեւ քարն ալ տեսանելիներու բացասութիւն ունի, սակայն կոյր չըսուիր: Այլ՝ կուրութիւն է տեսանելիներուն պակասութիւնը՝ պատշաճաւոր ենթականերուն եւ դիպաւոր ժամանակներուն: Որովհետեւ եթէ ենթակայ մը, որ պատշաճ է տեսանելի ունենալ որոշ ժամանակի մը համար, եթէ չունենայ, այդ ժամանակ կոյր կ'ըսուի, ինչպէս մարդ մը, որ կուրցած ըլլայ, կոյր կ'ըսուի, որով-

¹ Յովհ. Թ., 41:

² Անդ՝ նոյն:

հետեւ կոյր ենթական, որ տեսանելիներ ունէր եւ հիմա չունի, կոյր կ'ըսուի: Իսկ եթէ պատշաճ չէր տեսանելիներ ունենալ, այդպիսին կոյր չըսուիր, ինչպէս ծառ մը, որովհետեւ պատշաճ չէ որ աչք ունենայ, կոյր չըսուիր: Եւ դարձեալ, եթէ պատշաճ է ունենալ, սակայն ժամանակը չէ տեսանելիներ ունենալու, այդ ատեն եւս կոյր չըսուիր, ինչպէս շան կորիւնը նախքան ինն օր[ական դառնալը] չի՛ տեսներ, [սակայն] կոյր չըսուիր: Այսպէս ալ հոգեւորապէս միտքի կուրուծիւնը ո՛չ միայն գիտութեան բացասութիւն է, այլ՝ գիտութեան բացասութիւն է, եւ պատշաճաւոր մարդուն վրայ՝ յարմար ժամանակին: Որովհետեւ բոլորը պարտաւոր չեն նոյն բանը իմանալ եւ ո՛չ ալ նոյն ժամանակին, քանի որ աւելի պատշաճ է քահանային գիտութիւնը, քան՝ աշխարհականինը, ծերինը՝ քան տղայինը: Այդ պատճառով, եթէ մէկը չի գիտեր ինչ որ պէտք է գիտնալ եւ այն ժամանակին որ պէտք է գիտնալ, այդպիսին միտքի կուրուծիւն ունի: Բայց եթէ մէկը չի՛ գիտեր այն, ինչ որ պէտք չէ եւ անհրաժեշտ չէ գիտնալ, այդ ատեն այդպիսին կոյր չըսուիր: Եւ դարձեալ, եթէ նախքան գիտնալու ժամանակը չի գիտեր, կոյր չըսուիր:

Երկրորդին համար գիտելի է, թէ միտքի կուրուծիւնը երեք կերպով կարելի է համեմատել մեղքի գործերուն հետ, այսինքն՝ նախկինաբար, կցորդաբար եւ յաջորդաբար:

Միտքի կուրուծիւնը յաջորդաբար կը համեմատուի մեղքերու հետ, երբ մէկը կամովին եւ հաւանումով կաշի մեղքերուն, մինչ որովհետեւ չի կամենար գիտնալ ապաշխարութիւնը, որ կրնայ զինք պահել եւ փրկել մեղքերէն եւ այդպէս կը կամենայ չգիտնալ այսպիսի բան, որպէսզի ազատաբար մեղանչէ: Այդ պատճառով անգիտութիւն կ'ըսուի մեղքերուն հետեւիլը, քանի որ մեղքերուն համար կը կամենայ զայն ունենալ, եւ նմանօրինակ մեղքը փոքր չի՛ ցուցուիր այս կուրուծեան համար, այլ՝ առաւել ծանր, որովհետեւ իր միտքին մէջ մեծապէս հաճած է մեղքերուն:

Իսկ միտքի կցորդաբար կուրուծիւնը մեղքերուն կը համեմատուի, երբ մէկը անգիտակցաբար մեղանչէ, սակայն այնպիսի կամքով, որ եթէ գիտնար, դարձեալ կը գործէր: Օրինակի համար, եթէ մէկը մարդու մը զարնէ, կարծելով թէ շուն է. արդ, եթէ գիտնար ալ որ շուն չէ, այլ՝ մարդ, դարձեալ կը զարնէր, եւ այսպիսի միտքի կուրուծիւնը ո՛չ կը փոքրացնէ եւ ոչ կը մեծցնէ մեղքը, քանի որ մեղքերուն պատճառ չէ, այլ՝ միայն

կցորդ է մեղքերուն, եւ որովհետեւ այդպիսին անգիտութեամբ չի՛ մեղանշեր, թէեւ անգիտութեան հետ կը մեղանշէ:

Դարձեալ՝ անգիտութեամբ, նախկինաբարը մեղքերուն հետ կը համեմատուի, երբ մեղքերուն գործը պատճառ է, այսինքն՝ մարդուն անգիտութեան պատճառով կը մեղանշէ՝ կարծելով, թէ ինչ որ կ'ընէ մեղք չէ, եւ եթէ գիտնար թէ մեղք է, չէր գործեր: Եւ այդպիսով միտքի կուրուսթեամբ կը մեղանշէ, եւ այսպիսով մեղքը փոքր է:

Երրորդին համար գիտելի է, թէ միտքի կուրութիւնը կամ անգիտութիւնը, որ մեղքերուն պատճառն է, կրկին կերպով կրնայ ըլլալ:

Նախ՝ մարդուն թանձրամտութեան պատճառով, երբ միտքը այնքան կոյր եւ յամր կ'ըլլայ, որ ուսանելու հնարաւորութիւն չըլլար, այդ ատեն մեղք չըսուիր: Օրինակի համար, եթէ մէկը ի ծննդեն յիմար է եւ դեղով չի՛ բժշկուիր, այդպիսին մեղքը մեղք չի՛ համարուիր իր համար:

Երկրորդ՝ իսկութեամբ անգիտութիւն կ'ըլլայ՝ ծունալու գիտնալու այն. աշխատանքի նկատմամբ երկիւղէն չի՛ կամենար աշակերտ ըլլալ եւ այդ պատճառով տգէտ կ'ըլլայ: Այսպիսի անգիտութիւնը քիչ մը կը փոքրացնէ մեղքերը, սակայն այնպէս չընէր ընդհանրապէս, որ մեղք չըլլայ, քանի որ այդ անգիտութիւնը ակամայ չէ, այլ՝ կամովին: Իսկ յիմարին անգիտութիւնը ակամայ է: Այդ պատճառով մեղք չունի:

Առաջին տարակոյսին մասին կ'ըսուի, թէ մեղքերու կրկնութիւնը միշտ մեծագոյն ծանրութիւն չունի, որովհետեւ կը պատահի, որ երկու մեղք եղելութիւններէն ետք այնպէս ծանր չեն ըլլար, ինչպէս մէկը: Օրինակի համար, երբ զգաստ մարդ մը՝ մարդ կը սպաննէ, փոքր չէ, ինչպէս երբ արբեցածը կը սպաննէ, եւ զգաստին մարդասպանութիւնը ըստ ինքեան ծանր է քան երկրորդ մեղքը, որ արբեցութիւն է, եւ մարդասպանութիւն, որովհետեւ արբեցութիւնը առաջինը կը թեւեւցնէ: Իսկ եթէ ըսես՝ ինչպէ՛ս կը թեւեւցնէ. կ'ըսեմ, ինչպէս հաւին երկու թեւերը բնական հաւը կը թեւեւցնեն, թէեւ ինք ծանր է:

Երկրորդին մասին կ'ըսուի, որ թէեւ արբած մարդը երբ մեղանշէ, արժանի է կրկին պատիժի, ապա արբածինը երկու պատիժ է, այնպէս չէ, ինչպէս զգաստին մէկ հատը, որ աւելի ծանր է, քան անորը:

Իսկ այստեղ գիտելի է, թէ երբ մարդ կը մեղանշէ, իր պակասութիւնը չի գիտեր, չի՛ դառնար կամ տակաւին չէ գործած, եթէ մեղքերուն պակասութիւնը չի գիտեր՝ փութով մեղքի մէջ կ'իյնայ: Օրինակի համար, եթէ մէկու մը ըսածը, թէ այսինչ բանը պիտի ընենք քեզի հետ, այսինքն՝ կամ

վաղը գլուխդ պիտի կտրենք կամ անդամներէդ մէկը, որ լսելով ոսկորները կը սոսկան, եւ հնարք կը փնտռէ զերծ մնալու: Իսկ եթէ չըսեն մինչեւ կտրելու ժամին հասնիլը, դժուարութեամբ զերծ կը մնայ պատուհասէն, այդպէս ալ պէտք է տեսնել մեղքի պարագան:

Այդ պատճառով հարկ է մեզի ցուցնել, թէ ի՞նչ կը պակսի մեզմէ, երբ մեղքի մէջ կ'իյնանք, ինչպէս կ'ըսէ Սքանչելին՝ Գրիգոր Նարեկացին. «Որ իմանալով՝ հեռո՛ւ մնացէ՛ք մեղքերէն»³:

Առաջին պակասութիւնը այն է, որ Աստուծոյ Արքայութենէն կը զրկուինք, երբ մեղքի մէջ կ'իյնանք, ըստ այնմ. «Տէ՛ր, Տէ՛ր, բաց մեզի»⁴: Կ'ըսէ. «Հեռացէ՛ք Ինձմէ, որովհետեւ ձեզ չեմ նանչնար»⁵, եւ ասիկա տեղին ցուցումը ունի:

Երկրորդ, քանի որ աստուածային փառքէն, որ Տէրը արդարներուն կու տայ, թափուր կը մնանք, ըստ այնմ. «Կապեցէ՛ք ատոր ձեռքերն ու ոտքերը...»⁶, եւ ասիկա պատիւին ցուցումը ունի:

Երրորդ, որովհետեւ մահուամբ կը զրաւուինք եւ անմահական կեանքէն հեռացած կը մնանք, ըստ որում Ադամին մեղանշելէն ետք, ըսաւ. «Որովհետեւ [ֆեզի թելադրածս] չպահեցիր, հող էիր եւ հողին պիտի դառնաս»⁷: Նոյնը մեզի ալ կը պատահի, երբ մեղքերու գործին մէջ կը գտնուինք:

Չորրորդ, քանի որ հրեշտակներուն պարակից ըլլալէն կը զատուինք եւ սատանային երգակից կ'ըլլանք, ըստ այնմ. «Յափտեմական տանջանքին, որ սատանային ու անոր հրեշտակներուն համար պատրաստուած է»⁸:

Հինգերորդ, որովհետեւ մեր բնութենակիցներէն անոնք որոնք Աստուծոյ հաճոյացած են, այսինքն՝ արդարներէն, անոնցմէ կը ճեղքուինք ու կը հեռանանք անոնց փառքէն, ըստ այնմ. «Արդարները յափտեմական կեանք պիտի երթան, իսկ մեղատուները՝ տանջանքներու»⁹:

Վեցերորդ, քանի որ Գլուխէն, որուն հաւատքով պատուաստուած ենք, այսինքն՝ Քրիստոսէ, Անորմէ զատուելով կը հեռանանք՝ երբ մեղան-

³ Սուրբ Գրիգոր Նարեկացի (951–1003 թթ.), Հայ Եկեղեցւոյ հրեշտակային Վարդապետը եւ Հայ ժողովուրդին մեծանուն եւ սիրելի Սուրբը:

⁴ Դուկ. ԺԳ. 25:

⁵ Տէս Մատթ. Է. 23:

⁶ Մատթ. ԻԲ. 13:

⁷ Հմմտ. Ծննդ. Գ. 19:

⁸ Մատթ. ԻԵ. 41:

⁹ Հմմտ. Մատթ. ԻԵ. 46:

չենք, ըստ այնմ. «Եթէ մէկը բարի գործերով ինծի հաստատուած չէ, այդպիսին դուրս պիտի ելլէ, ինչպէս ուռ մը»¹⁰, եւ թէ՛ «ով որ բարի պտուղ չի՝ տար, կը կտրուի եւ կրակ կը նետուի»¹¹:

Եօթներորդ, որովհետեւ մեղք գործելով՝ հոգիով ու մարմինով կը գօսանայ, ըստ որում Տէրը անիծեց թզենին՝ եւ գօսացաւ¹², օրինակ ըլլալով մեղաւորներու, որ անպտուղ ենք Քրիստոսի վայելումէն:

Ութներորդ, քանի որ բարի գործերը հոգիին ծաղիկներն են, միաժամանակ սակայն կը թառամին՝ մեղք գործելով, ըստ այնմ, որու մասին Մարգարէն կ'ըսէ. «Ծաղիկը ցամփեցաւ [թառամեցաւ]...»¹³, եւ թէ՛ «ծառերը չորցան, տերեւները թօթափեցան, արեւները խաւարեցան»¹⁴:

Իններորդ, որովհետեւ մինչ տակաւին բարիին մէջ ենք, Տէրը կ'ըսէ՝ «Ես անոր մէջ կը բնակիմ, եւ ան՝ Իմ մէջ»¹⁵, եւ թէ՛ «Ես եւ Հայրը անոր մօտ պիտի գամք ու օթեամքինմ»¹⁶: Իսկ երբ չարիք կը գործենք, կ'ըսէ. «Խօսք, որ Ես խօսեցայ, այն պիտի դատէ զինք վերջին օրը»¹⁷, եւ թէ՛ «ան որ զիս եւ Իմ խօսքերս ամօթ նկատէ, Մարդու Որդին ալ ամօթ պիտի նկատէ զինք»¹⁸:

Տասներորդ, քանի որ մինչ տակաւին բարիին մէջ ենք, Աստուծոյ ձեռքին մէջ ենք՝ ըստ այնմ. «Արդարներուն հոգիները Աստուծոյ ձեռքին մէջ են, եւ չարը անոնց չի մօտենար»¹⁹: Իսկ մեղանշելու պարագային, կ'ըսէ. «Հեռո՛ւ գացէք ինձմէ, անիծուածներ, դէպի կրակը»²⁰:

Տասնմէկերորդ, որովհետեւ երբ տակաւին բարիին մէջ ենք, զԱստուծոյ Հայր կը կոչենք եւ որդիներ կ'անուանուինք, ըստ այնմ. «Հայր մեր, որ երկինքի մէջ ես»²¹, եւ թէ՛ «Իմ փոքրիկ որդիներ...»²²: Իսկ չարիք գործելու պարագային, կ'ըսէ. «Չար եւ վատ ծառայ»²³, եւ թէ՛ «անպիտան ծառաները խաւարին հանեցէք»²⁴:

¹⁰ Տէս Յովհ. ԺԵ. 2–4:

¹¹ Հմմտ. Յովհ. ԺԵ. 2–6:

¹² Տէս Մարկ. ԺԱ. 21:

¹³ Հմմտ. Ես. Խ. 8:

¹⁴ Տէս Ես. Խ. 7–8, ԿԴ. 6:

¹⁵ Հմմտ. Յովհ. ԺԴ. 17:

¹⁶ Յովհ. ԺԴ. 23:

¹⁷ Յովհ. ԺԲ. 48:

¹⁸ Մարկ. Ը. 38:

¹⁹ Հմմտ. Յովք Ե. 19:

²⁰ Մատթ. ԻԵ. 41:

²¹ Մատթ. Զ. 9:

²² Հմմտ. Գ. Թագ. Գ. 7:

²³ Մատթ. ԻԵ. 26:

²⁴ Մատթ. ԻԵ. 30:

Տասներկրորդ, քանի որ Տէրը արդարներուն հարիւրապատիկ կը խոստանայ, ըստ այնմ. «Իւրաքանչիւր ոք, որ տունը կամ որդին ձգեց, հարիւրապատիկը պիտի ստանայ»²⁵, իսկ այդպէս չընողներուն՝ «ճշմարիտ կ'ըսեմ ձեզի, թէ չեմ նանչնար ձեզ»²⁶:

Տասներեքերորդ, որովհետեւ մեր Ամենակարող Տիրոջ զօրութիւնը ամօթ կը համարենք եւ Անոր շարշարանքները անօգուտ կը նկատենք, ըստ այնմ. «Ի՞նչ օգուտ ինձի, եթէ յարութիւն...»²⁷: Եւ Պօղոս, թէ՛ «Քրիստոս ձեզի համար մէկ անգամ մեռաւ, ինչպէս դարձեալ ըստ մարմինի ընթացաւ»²⁸: Այդ պատճառով, պէտք է բարիք գործել, որպէսզի Անոր շարշարանքները մեզի օգտակար ըլլան:

Տասնչորրորդ, քանի որ եթէ մեղքերով մեռնինք, բոլոր բարի գործերը որ մեր օրերուն կատարեցինք, ընդունայն կը դարձնենք, ըստ այնմ, որ Եզեկիէլը կ'ըսէ. «Այդ արդարութիւնը պիտի չյիշեմ»²⁹, եւ թէ՛ «իմ չի մէջ որ գտնուիմ, նոյնին մէջ պիտի դատուիմ»³⁰, կ'ըսէ Տէրը:

Տասնհինգերորդ, որովհետեւ ինչքան ատեն որ աշխարհի մէջ ենք, մեղք կը գործենք եւ կը զղջանք, բարի է, քանի որ Աստուծոյ ողորմութիւնը մօտիկ է, իսկ առանց զղջալու մնալով՝ Անոր անաշառ ատեանին կը մատնուինք, որ արդար դատաստանն է: Այդ պատճառով Առաքեալը կ'ըսէ. «Սարսափելի է Աստուծոյ ձեռքը իյնալը եւ Անոր անաշառ դատաստանին մատնուիլը»³¹, եւ թէ՛ «[ուր] որդը չի՛ մեռնիր»³², եւ այլն:

Տասնվեցերորդ, քանի որ բարիք գործած ատեն, Քրիստոսէ երանութիւն կը ժառանգենք, ըստ այնմ. «Երանի այն ծառային, որուն տէրը գալով՝ զինք կը գտնէ այնպէս ըրած»³³: Իսկ շարիք ընողներուն, կ'ըսէ. «Շատ պատիժ պիտի գտնեն անոնք, որոնք ըստ Անոր կամքին չպատրաստուեցան»³⁴:

Տասնեօթներորդ, որովհետեւ յարութիւն առած ատեն Աստուծմէ օրհնութիւն եւ բարութիւն կը ժառանգենք, ըստ այնմ. «Եթէ դուք յօծարիք ու հնազանդիք, երկրին բարիքը պիտի ուտէք, բայց եթէ զիս մերժելով ապստամ-

²⁵ Մատթ. ԺԹ. 29:

²⁶ Մատթ. ԻԵ. 12:

²⁷ Հմմտ. Ա. Կորնթ. ԺԵ. 32:

²⁸ Հմմտ. Հռոմ. Ե. 8:

²⁹ Հմմտ. Եզեկ. ԼԳ. 13:

³⁰ Հմմտ. Յովհ. Ե. 30:

³¹ Հմմտ. Եբր. Ժ. 31:

³² Մարկ. Թ. 47:

³³ Ղուկ. ԺԲ. 43:

³⁴ Ղուկ. ԺԲ. 47:

բիւ, սուրբ պիտի ուտէ ձեզ»³⁵: *Իսկ Դաւիթ*. «Անիծեալ ըլլան անոնք, որոնք պատուիրաններէն խտտորեցան»³⁶, եւ թէ՛ «անիծեալ ըլլայ ան, որ Տիրոջ թելադրած օրէնքներուն մէջ չի մնար»³⁷:

Տասնութերորդ, քանի որ արդարութեան եւ ազատութեան մէջ ենք, իսկ մեղքին մէջ իյնալով՝ բանտ կ'իյնանք, ըստ Տիրոջ. «Եթէ գանձերուն հաշիւները չտանք, սատանային բանտէն չե՛նք ելլեր»³⁸, *մինչեւ մեղքերուն բաժին ինկած վերջին մասը չվճարենք*:

Տասնիններորդ, որովհետեւ եթէ միայն հաւատքը պահենք եւ սակայն գործին ուշադրութիւն չդարձնենք, մեր լապտերները առանց ձէթի կը վառին, որ շուտով կը մարի՝ ըստ յիմար կոյսերու առակին, թէ՛ «անաւասիկ լապտերներ կը մարին»³⁹:

Քսաներորդ, որովհետեւ ամօթով եւ գլխիկոր կը մնանք Քրիստոսի դիմաց, եւ մեր պարծանքի առիթներով՝ մեզ դատապարտութեան կը տանինք, եւ մեր մասին կը գանգատի դատաստանի ընթացքին. «Անօթեցայ, եւ ուտելու բան չտուիմ, ծառացայ եւ չխմեցիմ»⁴⁰, *եւ այլն: Եւ այլեւս չենք կրնար ետ վերադառնալ ու բարիք գործել, քանի որ ուրիշ աշխարհ չկայ: Այս պատճառով այս բոլորը գիտնալով՝ երկնչինք եւ մեղքերէն հեռանանք, կ'աղաչեմ, որ եղբայրներ:*

Եւ մարդասէր Քրիստոսին փառք, յաւիտեանս: Ամէն:

Շարունակութիւնը՝ յաջորդիւ

Գրաբարէ Արեւմտահայերէնի վերածեց՝
ՎԱՐԱՆ Դ (ՅԱԿՈԲ) ՔՈՐԹՄՈՍԵԱՆ

³⁵ Ես. Ա. 19–20:

³⁶ Սաղմ. ՃԺԸ. 21:

³⁷ Բ. Օր. Իէ. 26. Գաղ. Գ. 10:

³⁸ Հմմտ. Ղուկ. ԺԲ. 59:

³⁹ Հմմտ. Մատթ. ԻԵ. 1–13:

⁴⁰ Մատթ. ԻԵ. 42: